

PRIJATÉ TEXTY

P8_TA(2019)0405

Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) *I**

Legislatívne uznesenie Európskeho parlamentu zo 17. apríla 2019 o návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1293/2013 (COM(2018)0385 - C8-0249/2018 – 2018/0209(COD))

(Riadny legislatívny postup: prvé čítanie)

Európsky parlament,

- so zreteľom na návrh Komisie pre Európsky parlament a Radu (COM(2018)0385),
- so zreteľom na článok 294 ods. 2 a článok 192 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, v súlade s ktorými Komisia predložila návrh Európskemu parlamentu (C8-0249/2018),
- so zreteľom na článok 294 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie,
- so zreteľom na stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru z 18. októbra 2018¹,
- so zreteľom na stanovisko Výboru regiónov z 9. októbra 2018²,
- so zreteľom na list svojho predsedu adresovaný predsedom výborov z 25. januára 2019, v ktorom opisuje prístup Európskeho parlamentu k sektorovým programom v rámci viacročného finančného rámca (VFR) na obdobie po roku 2020,
- so zreteľom na list Rady predsedovi Európskeho parlamentu z 1. apríla 2019 potvrdzujúci spoločnú dohodu dosiahnutú medzi spoluzákonodarcami počas rokovaní,
- so zreteľom na článok 59 rokovacieho poriadku,
- so zreteľom na správu Výboru pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín a stanoviská Výboru pre rozpočet, Výboru pre regionálny rozvoj a Výboru pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (A8-0397/2018),

¹ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 226.

² Ú. v. EÚ C 461, 21.12.2018, s. 156.

1. prijíma nasledujúcu pozíciu v prvom čítaní³;
2. žiada Komisiu, aby mu vec znovu predložila, ak nahrádza, podstatne mení alebo má v úmysle podstatne zmeniť svoj návrh;
3. poveruje svojho predsedu, aby postúpil túto pozíciu Rade, Komisii a národným parlamentom.

³ Táto pozícia nahrádza pozmeňujúce návrhy prijaté 11. decembra 2018 (Prijaté texty, P8_TA(2018)0487).

P8_TC1-COD(2018)0209

Pozícia Európskeho parlamentu prijatá v prvom čítaní 17. apríla 2019 na účely prijatia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) .../..., ktorým sa stanovuje Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1293/2013

(Text s významom pre EHP)

EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 192 ods. 1,

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

po postúpení návrhu legislatívneho aktu národným parlamentom,

so zreteľom na stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru¹,

so zreteľom na stanovisko Výboru regiónov²,

konajúc v súlade s riadnym legislatívnym postupom³,

keďže:

- (1) Politika a právne predpisy Únie v oblasti životného prostredia a klímy, ako aj relevantná politika a právne predpisy Únie v oblasti energetiky prispeli v značnej miere k zlepšeniu stavu životného prostredia. V oblasti životného prostredia a klímy však naďalej pretrvávajú veľké problémy, ktoré budú mať závažné negatívne dôsledky pre Úniu a blahobyt jej občanov, pokiaľ sa nebudú riešiť.
- (2) Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE), stanovený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1293/2013⁴ na obdobie 2014 až 2020, je posledný zo série programov EÚ za ostatných 25 rokov, ktoré podporujú vykonávanie právnych predpisov a politických priorít v oblasti životného prostredia

¹ Ú. v. EÚ C , , s. .

² Ú. v. EÚ C , , s. .

³ Pozícia Európskeho parlamentu zo 17. apríla 2019. Text zvýraznený sivou farbou nebol schválený v rámci medziinštitucionálnych rokovaní.

⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1293/2013 z 11. decembra 2013 o zriadení programu pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) a o zrušení nariadenia (ES) č. 614/2007 (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 185).

a klímy. V nedávnom hodnotení v polovici obdobia program získal pozitívne hodnotenie⁵, podľa ktorého smeruje k účinnosti, efektívnosti a relevantnosti. V programe LIFE 2014 – 2020 by sa teda malo pokračovať s určitými obmenami, ako vyplýva z hodnotenia programu v polovici obdobia a z následných hodnotení. V súlade s uvedeným by sa Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) (ďalej len „program *LIFE*“) mal stanoviť aj na obdobie so začiatkom v roku 2021.

- (3) V nadväznosti na dosiahnuté ciele Únie stanovené právnymi predpismi, politikou, plánmi a medzinárodnými záväzkami v oblasti životného prostredia, klímy, *ako aj relevantnými právnymi predpismi, stratégiami, plánmi a medzinárodnými záväzkami Únie v oblasti energetiky*, by program *LIFE* mal *v súlade so spravodlivým prechodom* na udržateľné, obehové, energeticky efektívne hospodárstvo, založené na obnoviteľných zdrojoch energie, klimaticky neutrálne a odolné hospodárstvo, prispieť k ochrane, *obnove* a zlepšeniu životného prostredia *vrátane vzduchu, vody a pôdy a zdravia*, k zastaveniu a odvráteniu straty biodiverzity, *okrem iného podporou sústavy Natura 2000, účinným riadením a bojom proti degradácii ekosystémov*, a to buď priamymi zásahmi, alebo podporou začlenená uvedených cieľov do iných politík. *Programom LIFE by sa malo takisto podporovať vykonávanie všeobecných akčných programov prijatých v súlade s článkom 192 ods. 3 ZFEÚ, ako je 7. environmentálny akčný program*⁶.
- (4) Únia sa zaviazala poskytnúť ucelenú reakciu na ciele udržateľného rozvoja vytýčené v Agende Organizácie Spojených národov pre udržateľný rozvoj do roku 2030, v rámci ktorých sa zdôrazňuje vnútorné prepojenie medzi riadením prírodných zdrojov s cieľom zabezpečiť ich dlhodobú dostupnosť, ekosystémovými službami, ich súvisom so zdravím ľudí a udržateľným a sociálne inkluzívnym hospodárskym rastom. V tomto duchu by mal program *LIFE zohľadňovať zásady solidarity* a výrazne prispieť k hospodárskemu rozvoju, ako aj k sociálnej súdržnosti.

⁵ Správa o hodnotení programu pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) v polovici obdobia ([SWD\(2017\)0355](#)).

⁶ *Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1386/2013/EÚ z 20. novembra 2013 o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020 „Dobrý život v rámci možností našej planéty“ (Ú. v. EÚ L 354, 28.12.2013, s. 171).*

- (4a) *V záujme presadzovania trvalo udržateľného rozvoja by sa environmentálne požiadavky a požiadavky v oblasti ochrany klímy mali začleniť do vymedzovania a implementácie všetkých politík a aktivít Únie. Mala by sa preto podporovať súčinnosť a doplnkovosť s inými programami EÚ v oblasti financovania, a to aj uľahčením financovania aktivít, ktoré dopĺňajú strategické integrované projekty a strategické projekty v oblasti ochrany prírody a podporujú využívanie a opakovanie riešení vytvorených v rámci programu LIFE. V záujme zamedzenia dvojitého financovania je nevyhnutná koordinácia. Komisia a členské štáty by mali prijímať opatrenia s cieľom predchádzať tomu, aby v dôsledku požiadaviek týkajúcich sa predkladania správ v rámci jednotlivých finančných nástrojov dochádzalo v prípade príjemcov projektov k prekryvaniu a dodatočnej administratívnej záťaži.*
- (5) Program **LIFE** by mal prispieť k udržateľnému rozvoju a k plneniu cieľov právnych predpisov, stratégií, plánov a medzinárodných záväzkov Únie v oblasti životného prostredia, klímy, ako aj relevantných právnych predpisov, stratégií, plánov a medzinárodných záväzkov Únie v oblasti **energetiky**, predovšetkým Agendy Organizácie Spojených národov pre udržateľný rozvoj do roku 2030⁷, Dohovoru o biologickej diverzite⁸ a Parížskej dohody prijatej v rámci Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy⁹ (ďalej len „Parížska dohoda o zmene klímy“) a okrem iných aj dohovoru Európskej hospodárskej komisie Organizácie Spojených národov (EHK OSN) o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia („Aarhuský dohovor“), Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranicami štátov, Bazilejského dohovoru OSN o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní, Rotterdamského dohovoru OSN o udeľovaní predbežného súhlasu po predchádzajúcom ohlásení pre vybrané nebezpečné chemikálie a pesticídy v medzinárodnom obchode a Štokholmského dohovoru OSN o perzistentných organických látkach.

⁷ Agenda 2030, rezolúcia VZ OSN z 25. septembra 2015.

⁸ 93/626/EHS: Rozhodnutie Rady z 25. októbra 1993 o uzavretí Dohovoru o biologickej diverzite, (Ú. v. ES L 309, 13.12.1993, s. 1).

⁹ Ú. v. EÚ L 282, 19.10.2016, s. 4.

I

(6a) *Únia prikladá veľký význam dlhodobej udržateľnosti výsledkov projektov programu LIFE, a teda schopnosti zabezpečiť a udržiavať ich po vykonaní projektu, okrem iného pokračovaním, opakovaním a/alebo presunom.*

(7) Plnenie záväzkov Únie v rámci Parížskej dohody o zmene klímy si vyžaduje transformáciu Únie na *udržateľnú, využívajúcu obehové hospodárstvo, energeticky efektívnu, založenú na obnoviteľných zdrojoch energie, klimaticky neutrálnu a odolnú spoločnosť*. To si zas vyžaduje akcie *podporujúce energetickú efektívnosť a energiu z obnoviteľných zdrojov, a* ktoré prispievajú k vykonávaniu rámca politik v oblasti klímy a energetiky na obdobie do roku 2030 a integrovaných národných plánov členských štátov v oblasti energetiky a klímy a k implementácii dlhodobej stratégie Únie v oblasti energetiky a klímy do polovice storočia, a to najmä v sektoroch, ktoré najviac prispievajú k súčasnej úrovni produkcie *skleníkových plynov* a úrovni znečistenia, *v súlade s dlhodobými cieľmi Parížskej dohody*. Program *LIFE* by mal obsahovať aj opatrenia, ktoré prispievajú k vykonávaniu politiky Únie v oblasti adaptácie na zmenu klímy, ktorej cieľom je znížiť citlivosť na nežiaduce účinky zmeny klímy.

(7a) *Projekty v rámci nového podprogramu programu LIFE nazvaného Prechod na čistú energiu by sa mali zamerať na umožňovanie budovania kapacít a šírenie poznatkov, zručností, inovatívnych techník, metód a riešení pre dosiahnutie cieľov právnych predpisov a politiky Únie zameraných na prechod na obnoviteľné zdroje energie a zvýšenie energetickej efektívnosti. Ide zvyčajne o koordinačné a podporné akcie s vysokou pridanou hodnotou EÚ, ktorých cieľom je odstrániť prekážky na trhu, ktoré bránia sociálno-ekonomickému prechodu na energiu z udržateľných zdrojov, pričom sa zvyčajne zapájajú malé a stredné zainteresované strany, viaceré subjektov vrátane miestnych a regionálnych verejných orgánov a neziskových organizácií. Tieto opatrenia majú viaceré vedľajšie prínosy, napríklad boj proti energetickej chudobe, zlepšenie kvality vzduchu v interiéroch, znižovanie miestnych znečisťujúcich látok vďaka zlepšeniam v oblasti energetickej účinnosti a vyššej distribúcie energie z obnoviteľných zdrojov, a prispievajú k pozitívnym miestnym hospodárskym dôsledkom a sociálne inkluzívnejšiemu rastu.*

- (8) *S cieľom prispieť k zmierneniu zmeny klímy a medzinárodným záväzkom Únie týkajúcim sa dekarbonizácie treba urýchliť transformáciu energetického sektora.* Akcie na budovanie kapacít podporujúce *energetiku, energetickú efektívnosť a energiu z obnoviteľných zdrojov*, ktoré sú do roku 2020 financované v rámci programu Horizont 2020¹⁰, by mali byť začlenené do *nového podprogramu programu LIFE*, keďže ich cieľom nie je financovať excelentnosť a vytvárať inovácie, ale uľahčiť využívanie už dostupných technológií *zameraných na energiu z obnoviteľných zdrojov a energetickú efektívnosť*, ktoré prispievajú k zmierneniu zmeny klímy. *Program LIFE by mal zahŕňať všetky zainteresované strany a odvetvia zapojené do prechodu na čistú energiu.* Zahnutím týchto činností zameraných na budovanie kapacít do programu *LIFE* sa vytvára potenciál synergii medzi jeho podprogramami a zvyšuje sa celková súdržnosť financovania zo strany Únie. Vzhľadom na uvedené skutočnosti by sa mali zbierať a rozširovať údaje týkajúce sa využívania existujúcich výskumných a inovačných riešení v projektoch programu LIFE vrátane projektov programu Európsky horizont a jeho predchodcov.
- (9) Na základe *posúdenia vplyvu zmeny* ■ *smernice o energetickej efektívnosti*¹¹ sa odhaduje, že na splnenie cieľov Únie v oblasti energetiky do roku 2030 budú v období rokov 2021 – 2030 potrebné ďalšie investície vo výške 177 miliárd EUR ročne. Najväčšie medzery sa týkajú investícií do dekarbonizácie budov (energetická efektívnosť a obnoviteľné zdroje energie malého rozsahu), kde je potrebné sústrediť kapitál do projektov, ktoré majú vysoko distribuovaný charakter. Jedným z cieľov podprogramu Prechod na čistú energiu, *pod ktorý spadá rýchle zavádzanie energie z obnoviteľných zdrojov a energetická efektívnosť*, je budovanie kapacít na rozvoj a zoskupovanie *takýchto projektov*, čím sa podporí aj čerpanie finančných prostriedkov z európskych štrukturálnych a investičných fondov a urýchlia sa

¹⁰ *Program Horizont 2020, časť III „Bezpečná, čistá a účinná energia“ (spoločenské výzvy) (rozhodnutie Rady 2013/743/EÚ z 3. decembra 2013, ktorým sa zriaďuje osobitný program na vykonávanie programu Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu (2014 – 2020) a ktorým sa zrušujú rozhodnutia 2006/971/ES, 2006/972/ES, 2006/973/ES, 2006/974/ES a 2006/975/ES (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 965)).*

¹¹ *Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2002 z 11. decembra 2018, ktorou sa mení smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 210).*

investície do energie z *obnoviteľných zdrojov a energetickej efektívnosti*, a to aj s využitím finančných nástrojov poskytovaných v rámci Programu InvestEU.

- (9a) *Program LIFE je jediným programom osobitne určeným na opatrenia v oblasti životného prostredia a klímy, a preto zohráva kľúčovú úlohu pri podpore vykonávania právnych predpisov a politík Únie v týchto oblastiach.*
- (10) Synergie s programom Horizont Európa by mali *uľahčiť, aby sa* počas jeho strategického plánovacieho procesu v oblasti výskumu a inovácií *určili* potreby výskumu a inovácií na riešenie výziev týkajúcich sa životného prostredia, klímy a energetiky v rámci EÚ. *Program LIFE* by mal mať aj naďalej urýchľovaciu úlohu pri vykonávaní politiky a právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia a klímy a relevantnej politiky a právnych predpisov v oblasti energetiky, a to aj využívaním a aplikovaním výsledkov výskumu a inovácií z programu Horizont Európa, a pomáhať pri ich zavádzaní vo väčšom rozsahu tam, kde to pomôže pri problémoch spojených so životným prostredím, s klímou alebo *energetickým prechodom* . Európska rada pre inováciu v rámci programu Európsky horizont poskytuje podporu na rozšírenie a komercializáciu nových priekopníckych myšlienok, ktoré môžu vzísť z implementácie projektov LIFE. *Podobne by sa mali zohľadniť aj synergie s fondom pre inovácie v rámci systému obchodovania s emisiami.*
- (11) Na akciu, na ktorú sa poskytol príspevok v rámci programu *LIFE*, možno takisto poskytnúť príspevok z akéhokoľvek iného *programu Únie*, ak tieto príspevky nepokrývajú tie isté náklady. V prípade akcií, ktorým sa poskytne financovanie z rôznych programov Únie, *by sa* audit *mal* vykonať iba raz, pričom pokryje všetky zapojené programy a ich príslušné platné pravidlá.
- (12) Z najnovšieho *oznámenia Komisie* týkajúceho sa preskúmania vykonávania environmentálnych právnych predpisov¹² vyplýva, že sa vyžaduje značný pokrok na urýchlenie vykonávania acquis Únie v oblasti životného prostredia a na lepšie začlenenie *a presadzovanie* cieľov v oblasti životného prostredia a klímy do ďalších

¹²

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ: Spoločné výzvy a ako spojiť úsilie na dosiahnutie lepších výsledkov (COM(2017)0063).

politik. Program *LIFE* by mal preto pôsobiť ako katalyzátor **na riešenie horizontálnych, systémových výziev, ako aj prvotných príčin nedostatkov pri vykonávaní, ako sú identifikované v environmentálnych právnych predpisoch, a** dosiahnutie požadovaného pokroku vyvíjaním, testovaním a reprodukováním nových prístupov; podporovania tvorby politiky, jej monitorovania a preskúmania; **zlepšovania riadenia záležitostí týkajúcich sa životného prostredia, zmeny klímy a súvisiacej energetickej transformácie, okrem iného zlepšovaním** zapájania zainteresovaných strán **na všetkých úrovniach, budovania kapacít, komunikácie a zvyšovania informovanosti;** mobilizácie investícií v rámci investičných programov Únie alebo iných finančných zdrojov a podporovania akcií na prekonanie rozličných prekážok brániacich účinnému vykonávaniu kľúčových plánov vyžadovaných v súlade s právnymi predpismi v oblasti životného prostredia.

- (13) Na zastavenie a zvrátenie straty biodiverzity, **zhoršovania ekosystémov** vrátane morských ekosystémov je nevyhnutná podpora tvorby, vykonávania, presadzovania a posudzovania príslušných právnych predpisov a politik Únie, a to vrátane stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020¹³, smernice Rady 92/43/EHS¹⁴, smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES¹⁵ a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014¹⁶, konkrétne rozvíjaním vedomostnej základne v oblasti tvorby politiky a jej vykonávania prostredníctvom vyvíjania, testovania, demonštrovania a uplatňovania najlepších postupov a riešení, **ako je účinné riadenie**, v malom rozsahu alebo prispôbených osobitným miestnym, regionálnym alebo národným kontextom vrátane integrovaných prístupov k vykonávaniu prioritných akčných rámcov vytvorených na základe smernice 92/43/EHS. Únia **a členské štáty** by mali sledovať **svoje** výdavky súvisiace s biodiverzitou, aby si tak splnili povinnosť podávať správy podľa Dohovoru o biologickej diverzite. Mali by sa plniť aj požiadavky týkajúce sa sledovania stanovené v ďalších relevantných

¹³ COM(2011)0244.

¹⁴ Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Ú. v. ES L 206, 22.7.1992, s. 7).

¹⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva (Ú. v. EÚ L 20, 26.01.2010, s. 7).

¹⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014 z 22. októbra 2014 o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov (Ú. v. EÚ L 317, 4.11.2014, s. 35).

právnych predpisoch Únie. *Výdavky súvisiace s biodiverzitou sa budú sledovať pomocou osobitného súboru markerov*¹⁷.

- (14) Na základe nedávnych hodnotení a posúdení vrátane preskúmania stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020 v polovici obdobia a kontroly vhodnosti právnych predpisov v oblasti ochrany prírody sa ukazuje, že jednou zo základných príčin nedostatočného vykonávania právnych predpisov Únie v oblasti ochrany prírody a stratégie pre biodiverzitu je nedostatok primeraného financovania. Hlavné nástroje financovania Únie vrátane [Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka a Európskeho námorného a rybárskeho fondu] môžu významne prispieť k naplneniu uvedených potrieb *na doplnkovom základe*. Prostredníctvom programu *LIFE* sa môže ďalej zlepšiť efektívnosť takéhoto začlenenia pomocou strategických projektov v oblasti ochrany prírody určených na urýchlenie vykonávania právnych predpisov a politiky Únie v oblasti ochrany prírody a biodiverzity vrátane opatrení stanovených v prioritných akčných rámcoch vytvorených v súlade so smernicou 92/43/EHS. Strategickými projektmi v oblasti ochrany prírody by sa mali podporovať akčné programy v členských štátoch zamerané na začlenenie príslušných cieľov v oblasti ochrany prírody a biodiverzity do ďalších politík a programov financovania, čím sa zabezpečí mobilizácia primeraných finančných prostriedkov na vykonávanie týchto politík. Členské štáty sa môžu v rámci svojich strategických plánov pre spoločnú poľnohospodársku politiku rozhodnúť použiť určitú časť prostriedkov z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka na podporu opatrení, ktoré dopĺňajú strategické projekty v oblasti ochrany prírody, ako je stanovené v tomto nariadení.
- (15) Dobrovoľným systémom Biodiverzita a ekosystémové služby na európskych zámorských územiach (BEST) sa podporuje zachovanie biodiverzity vrátane morskej biodiverzity a udržateľné využívanie ekosystémových služieb vrátane prístupov k adaptácii na zmenu klímy a zmierneniu zmeny klímy založených na ekosystémoch v najvzdialenejších regiónoch Únie a v zámorských krajinách a na zámorských územiach. *Vďaka prípravnej akcii BEST prijatej v roku 2011 a programu BEST 2.0 a projektu BEST NR, ktoré po nej nasledovali*, sa prostredníctvom systému BEST prispelo k zvýšeniu informovanosti o ekologickom význame najvzdialenejších

regiónov a zámorských krajín a území *a o ich kľúčovej úlohe v súvislosti so zachovaním globálnej biodiverzity. Komisia odhaduje potreby v oblasti finančnej podpory projektov v teréne na týchto územiach hodnotia na 8 miliónov EUR ročne.* Zámorské krajiny a územia vo svojich ministerských vyhláseniach v rokoch 2017 a 2018 ocenili tento systém malých grantov pre biodiverzitu. *Preto by sa z programu LIFE mali financovať malé granty zamerané na biodiverzitu vrátane posilnenia kapacít a urýchľovacích akcií,* a to aj v najvzdialenejších regiónoch, aj v zámorských krajinách a na zámorských územiach.

- (16) Podpora obehového hospodárstva *a efektívnosť využívania zdrojov* si vyžaduje posun v spôsobe **navrhovania, výroby, spotreby, opravy, opätovného použitia, recyklácie a likvidácie** materiálov a výrobkov vrátane plastov, *ako aj zameranie sa na celý životný cyklus výrobkov.* Programom *LIFE* by sa malo prispieť aj k prechodu na model obehového hospodárstva prostredníctvom finančnej podpory zameranej na rozličných aktérov (podniky, orgány verejnej moci a spotrebiteľov), a to najmä uplatňovaním, vyvíjaním a opakovaním najlepších technológií, postupov a riešení prispôbených osobitným miestnym, regionálnym a národným kontextom vrátane integrovaných prístupov *k používaniu hierarchie odpadového hospodárstva* a k vykonávaniu plánov v oblasti odpadového hospodárstva a predchádzania vzniku odpadu. Prostredníctvom podpory vykonávania *oznámenia Komisie zo 16. januára 2018 o Európskej stratégii pre plasty v obehovom hospodárstve* možno podniknúť kroky zamerané najmä na riešenie problému s morským odpadom.
- (16a) *Vysoká úroveň ochrany životného prostredia je pre zdravie a dobré životné podmienky občanov Únie zásadne dôležitá. Program LIFE by mal podporovať cieľ Únie vyrábať a používať chemické látky spôsobmi, ktoré povedú k minimalizácii významných nepriaznivých účinkov na ľudské zdravie a životné prostredie, s cieľom dosiahnuť cieľ netoxického prostredia v EÚ. Z programu by sa mali takisto podporovať aktivity na uľahčenie vykonávania smernice Parlamentu a Rady 2002/49/ES¹⁸ s cieľom dosiahnuť také hladiny hluku, ktoré nevyvolávajú výrazné negatívne vplyvy na ľudské zdravie a riziká v tejto oblasti.*

¹⁸ *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/49/ES z 25. júna 2002, ktorá sa týka posudzovania a riadenia environmentálneho hluku – Vyhlásenie Komisie v zmysle výbore o smernici, ktorá sa týka posudzovania a riadenia environmentálneho hluku (Ú. v. ES L 189, 18.7.2002, s. 12).*

- (17) Dlhodobým cieľom politiky Únie v oblasti ovzdušia je dosiahnuť takú úroveň kvality ovzdušia, ktorá nemá významné negatívne vplyvy na zdravie ľudí **a životné prostredie, ani pre ne nepredstavuje riziko, pri súčasnom posilňovaní synergie medzi zlepšeniami kvality ovzdušia a znižovaním emisií skleníkových plynov.** Informovanosť verejnosti o znečistení ovzdušia je vysoká a občania od orgánov očakávajú, že budú konať, **najmä v oblastiach, kde sú obyvateľstvo a ekosystémy vystavené vysokým úrovniam látok znečisťujúcich ovzdušie.** V smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2284¹⁹ sa zdôrazňuje úloha, ktorú môže financovanie Únie zohrávať pri plnení cieľov v oblasti čistého ovzdušia. Preto by sa v rámci programu **LIFE** mali podporovať projekty vrátane strategických integrovaných projektov, ktoré majú potenciál využiť pákový efekt verejných a súkromných finančných prostriedkov, aby prezentovali osvedčené postupy a urýchlili vykonávanie plánov a právnych predpisov v oblasti kvality ovzdušia na miestnej, regionálnej, multiregionálnej, národnej a nadnárodnej úrovni.
- (18) Smernicou 2000/60/ES²⁰ sa vytvoril rámec na ochranu povrchových vôd, pobrežných vôd, brakických vôd a podzemných vôd Únie. Ciele tejto smernice sa podporujú **lepším vykonávaním a začleňovaním** cieľov politiky vodného hospodárstva do ďalších oblastí politiky. V rámci programu **LIFE** by sa preto mali podporovať projekty, ktoré prispievajú k účinnému vykonávaniu smernice 2000/60/ES a ďalších **relevantných** právnych predpisov Únie v oblasti ochrany vôd, ktorými sa prispieva k dosiahnutiu dobrého stavu vodných útvarov Únie prostredníctvom uplatňovania, rozvíjania a opakovania najlepších postupov, ako aj prostredníctvom mobilizovania doplňujúcich činností v rámci ďalších programov a finančných zdrojov Únie.
- (19) Ochrana a obnova morského prostredia je jedným z celkových cieľov politiky Únie v oblasti životného prostredia. Program **LIFE** by mal slúžiť na podporu riadenia, zachovania, obnovy a monitorovania biodiverzity a morských ekosystémov, najmä morských lokalít sústavy Natura 2000, a na ochranu druhov v súlade s prioritnými

¹⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2284 zo 14. decembra 2016 o znížení národných emisií určitých látok znečisťujúcich ovzdušie, ktorou sa mení smernica 2003/35/ES a zrušuje smernica 2001/81/ES (Ú. v. EÚ L 344, 17.12.2016, s. 1).

²⁰ **Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia Spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva.**

akčnými rámcami vypracovanými v zmysle smernice 92/43/EHS, na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/56/ES²¹, na podporu čistých a zdravých morí, na vykonávanie **oznámenia Komisie o stratégii** pre plasty v obehovom hospodárstve, na riešenie problému strateného rybárskeho výstroja, a najmä morského odpadu, a na podporu zapojenia Únie do medzinárodnej správy oceánov, ktorá je kľúčovou, pokiaľ ide o dosiahnutie cieľov v rámci Agendy Organizácie Spojených národov pre udržateľný rozvoj do roku 2030, a na zabezpečenie zdravých oceánov pre budúce generácie. Strategické integrované projekty a strategické projekty v oblasti ochrany prírody v rámci programu **LIFE** by mali zahŕňať príslušné akcie zamerané na ochranu morského prostredia.

- (20) Na zlepšenie riadenia záležitostí týkajúcich sa životného prostredia, zmeny klímy a **súvisiacej energetickej transformácie** sa vyžaduje zapojenie občianskej spoločnosti zvyšovaním informovanosti verejnosti, **a to aj komunikačnou stratégiou zohľadňujúcou nové médiá a sociálne siete** a rozširujúcou zapojenie zainteresovaných strán na všetkých úrovniach vrátane mimovládnych organizácií do konzultácií týkajúcich sa súvisiacich politík a ich vykonávania. **Je preto vhodné, aby program LIFE podporoval širokú škálu mimovládnych organizácií, ako aj siete neziskových subjektov, ktoré sledujú cieľ, ktorý je vo všeobecnom záujme Únie, a ktoré primárne pôsobia v oblasti životného prostredia alebo klímy, a to konkurencieschopným a transparentným udeľovaním grantov na prevádzku s cieľom pomôcť takýmto mimovládnym organizáciám, sietiam a subjektom účinne prispievať k politike Únie a budovať a posilňovať ich kapacity, aby sa mohli stať sa efektívnejšími partnermi.**
- (21) Zatiaľ čo zlepšovanie riadenia na všetkých úrovniach by malo byť prierezovým cieľom všetkých podprogramov programu **LIFE**, prostredníctvom programu **LIFE** by sa mala podporovať tvorba, vykonávanie **a presadzovanie a účinné dodržiavanie acquis v oblasti životného prostredia, najmä** horizontálnych právnych predpisov v oblasti environmentálneho riadenia vrátane právnych predpisov, ktorými sa vykonáva Dohovor Európskej hospodárskej komisie OSN (EHK OSN) o prístupe k

²¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/56/ES zo 17. júna 2008, ktorou sa ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva v oblasti morskej environmentálnej politiky (rámcová smernica o morskej stratégii) (Ú. v. EÚ L 164, 25.6.2008, s. 19).

informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia²².

- (22) Program **LIFE** by mal pripraviť a podporovať hráčov na trhu na prechod na **udržateľné**, obehové, energeticky efektívne, **klimaticky neutrálne hospodárstvo**, ktoré je založené na **obnoviteľných zdrojoch energie** a odolné proti zmene klímy, a to prostredníctvom testovania nových podnikateľských príležitostí, skvalitňovania odborných zručností, uľahčovania prístupu spotrebiteľov k udržateľným výrobkom a službám, zapojenia a posilnenia postavenia vplyvných ľudí, ako aj testovania originálnych metód zameraných na prispôsobenie existujúcich procesov a podnikateľského prostredia. Aby sa podporilo širšie zavedenie udržateľných riešení na trh, malo by sa podporovať ich prijatie širokou verejnosťou a zapojenie spotrebiteľov.
- (22a) **Program je navrhnutý tak, aby podporoval metódy demonštrácie, prístupy a najlepšie postupy, ktoré sa dajú zopakovať a rozšíriť. Inovačné riešenia by prispeli k zlepšeniu environmentálneho správania a udržateľnosti, najmä pokiaľ ide o rozvoj udržateľných poľnohospodárskych postupov v oblastiach, ktoré pôsobia v oblasti klímy, vody, pôdy, biodiverzity a odpadu. V tejto súvislosti by sa mali zdôrazniť synergie s inými programami a politikami, ako je napríklad európske partnerstvo v oblasti inovácií zamerané na poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť, ako aj systém EÚ pre environmentálne manažérstvo a audit.**
- (23) Veľké investície do akcií v oblasti životného prostredia a klímy sú na úrovni Únie financované predovšetkým z hlavných finančných programov Únie (začleňovanie). **Preto je nevyhnutne dôležité zvýšiť úsilie o začleňovanie týchto aspektov a zabezpečiť, aby boli udržateľnosť, biodiverzita a klíma súčasťou iných programov financovania EÚ a aby boli záruky udržateľnosti začlenené do všetkých nástrojov Únie.** V kontexte svojej urýchľovacej úlohy by strategické integrované projekty a strategické projekty v oblasti ochrany prírody, ktoré sa vypracujú v rámci programu **LIFE**, mali vytvárať pákový efekt pre možnosti financovania v rámci uvedených

programov financovania a ďalších zdrojov financovania, ako sú národné fondy, ako aj vytvárať synergie.

(23a) Úspech strategických projektov v oblasti ochrany prírody a strategických integrovaných projektov závisí od úzkej spolupráce medzi vnútroštátnymi, regionálnymi a miestnymi orgánmi a neštátnymi subjektmi, ktorí sú dotknutí cieľmi programu. Zásada transparentnosti a zverejňovania rozhodnutí týkajúcich sa tvorby, vykonávania, posudzovania a monitorovania projektov by sa preto mala uplatňovať najmä v prípade začleňovania alebo v prípade, keď sú zahrnuté viaceré zdroje financovania.

(24) V záujme koordinovaného a ambiciózneho zohľadnenia významu boja proti zmene klímy v súlade so záväzkami Únie k vykonávaniu Parížskej dohody, ako aj s cieľmi OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja program LIFE prispeje k začleňovaniu opatrení v oblasti zmeny klímy a k dosiahnutiu celkového cieľa, ktorým je vynaložiť najmenej 25 % rozpočtových výdavkov EÚ na podporu cieľov v oblasti klímy v období VFR na roky 2021 – 2027 a ročného cieľa 30 % čo najskôr, najneskôr však do roku 2027. Očakáva sa, že prostredníctvom akcií v rámci programu LIFE sa 61 % celkového finančného krytia programu LIFE použije na ciele v oblasti klímy. Počas prípravy a implementácie programu LIFE sa budú zisťovať relevantné akcie, ktoré sa následne prehodnotia v kontexte príslušných hodnotení a postupov preskúmania.

(25) Pri implementácii programu LIFE by sa mala dôkladne zvážiť stratégia týkajúca sa najvzdialenejších regiónov²³ v súlade s článkom 349 ZFEÚ a osobitné potreby a zraniteľné miesta týchto regiónov. Do úvahy by sa mali brať aj iné politiky Únie okrem politík v oblasti životného prostredia, klímy a relevantných politík v oblasti energetiky.

(26) Pri podpore implementácie programu LIFE by Komisia mala spolupracovať so sieťou národných kontaktných miest programu LIFE s cieľom stimulovať spoluprácu, aby sa zlepšili a zefektívnili služby národných kontaktných miest v celej EÚ, ako aj zvýšila celková kvalita predkladaných návrhov, organizovať semináre a workshopy, zverejňovať zoznamy projektov financovaných v rámci

programu *LIFE* alebo vykonávať ďalšie činnosti, *napríklad mediálne kampane, s cieľom viac šíriť výsledky projektov a uľahčiť* výmeny skúseností, poznatkov a najlepších postupov, ako aj reprodukciu výsledkov projektov v celej Únii, *a tým podporovať spoluprácu a komunikáciu*. Tieto činnosti by mali byť zamerané najmä na členské štáty s nízkou mierou využívania finančných prostriedkov a mali by uľahčovať komunikáciu a spoluprácu medzi príjemcami projektov, žiadateľmi o projekty alebo zainteresovanými stranami v rámci dokončených a prebiehajúcich projektov v rovnakej oblasti. *Je dôležité, aby boli tieto činnosti komunikácie a spolupráce určené regionálnym a miestnym orgánom a zainteresovaným stranám.*

(26a) *Kvalita je kritérium, ktorým sa riadi proces hodnotenia projektov a udeľovania podpory v rámci programu LIFE. S cieľom uľahčiť plnenie cieľov programu LIFE v celej Únii a podporiť vysokú kvalitu navrhovaných projektov by sa mali sprístupniť finančné prostriedky na projekty technickej pomoci zamerané na účinnú účasť tých členských štátov na programe LIFE. Komisia by sa mala usilovať o účinné geografické pokrytie v celej Únii založené na kvalite, a to aj podporou členských štátov pri zvyšovaní kvality projektov prostredníctvom budovania kapacít. Špecifikácia kritérií nízkej účinnej účasti, kritérií oprávnených činností a kritérií na vyhodnotenie návrhov pre program LIFE sa stanoví vo viacročnom pracovnom programe na základe účasti a miery úspešnosti žiadateľov z príslušných členských štátov, pričom sa okrem iného zohľadní počet a hustota obyvateľstva, celková plocha lokalít sústavy Natura 2000 v každom členskom štáte vyjadrená ako podiel celkovej plochy sústavy Natura 2000 a podiel územia členského štátu, na ktorom sa nachádzajú lokality sústavy Natura 2000. Oprávnené činnosti by sa mali vyznačovať tým, že ich cieľom je zlepšovanie kvality projektových žiadostí.*

(27) S cieľom uľahčiť spoluprácu medzi členskými štátmi a zohrávať jedinečnú úlohu v presadzovaní právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia bola vytvorená Európska sieť pre implementáciu a vymáhanie environmentálneho práva (IMPEL²⁴), Európska sieť prokurátorov pre životné prostredie (ENPE) a Fórum sudcov Európskej únie pre životné prostredie (EUFJE). Tieto združenia významne prispievajú k posilneniu jednotného vykonávania a presadzovania právnych

predpisov Únie v oblasti životného prostredia v celej Únii a predchádzaniu poškodzovaniu hospodárskej súťaže, prispievajú k zlepšeniu kvality environmentálnej inšpekcie a mechanizmov presadzovania práva prostredníctvom systému vytvárania sietí tak na úrovni Únie, ako aj na úrovni členských štátov, a poskytujú výmenu informácií a skúseností na rôznych úrovniach správy, ako aj prostredníctvom odbornej prípravy a hĺbkových diskusií o environmentálnych otázkach a aspektoch presadzovania vrátane procesov monitorovania a vydávania povolení. Vzhľadom na prínos združení IMPEL, ENPE a EUFJE k cieľom programu *LIFE* je vhodné oprávniť tieto združenia na udeľovanie grantov bez výzvy na predkladanie návrhov, aby sa tak naďalej podporovala ich činnosť. Okrem toho sa v zmysle požiadaviek nariadenia o rozpočtových pravidlách výzva nemusí vyžadovať aj v iných prípadoch, napríklad v prípade orgánov určených členskými štátmi, za ktorých činnosť sú členské štáty zodpovedné, ak sú tieto členské štáty určené za príjemcov grantu legislatívnym aktom Únie.

(28) Je vhodné stanoviť finančné krytie programu *LIFE*, ktoré má v priebehu ročného rozpočtového postupu predstavovať pre Európsky parlament a Radu hlavnú referenčnú sumu v zmysle bodu 17 Medziinštitucionálnej dohody z 2. decembra 2013 medzi Európskym parlamentom, Radou a Komisiou o rozpočtovej disciplíne, spolupráci v rozpočtových otázkach a riadnom finančnom hospodárení²⁵.

(28a) *Maximálne miery spolufinancovania by sa mali stanoviť na takých úrovniach, ktoré sú nevyhnutné na zachovanie efektívnej úrovne podpory z programu. S cieľom zohľadniť adaptabilitu potrebnú na reakciu na existujúce spektrum akcií a subjektov ul'ahčia špecifické miery spolufinancovania istotu, pričom sa zachová flexibilita, ktorá sa poskytuje podľa osobitných potrieb alebo požiadaviek. Na špecifickú mieru spolufinancovania by sa vždy mali vzťahovať stanovené príslušné maximálne miery spolufinancovania.*

(29) Na toto nariadenie sa vzťahujú horizontálne finančné pravidlá prijaté Európskym parlamentom a Radou v súlade s článkom 322 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Tieto pravidlá sú stanovené v nariadení o rozpočtových pravidlách a určujú predovšetkým postup pri stanovovaní a plnení rozpočtu prostredníctvom grantov,

²⁵ Ú. v. EÚ C 373, 20.12.2013, s. 1.

verejného obstarávania, cien, ako aj pri nepriamom plnení a slúžia na kontrolu zodpovednosti finančných aktérov. Pravidlá prijaté v súlade s článkom 322 ZFEÚ sa týkajú aj ochrany rozpočtu Únie v prípade všeobecných nedostatkov v oblasti dodržiavania zásady právneho štátu v členských štátoch, keďže dodržiavanie zásady právneho štátu je základným predpokladom správneho finančného riadenia a efektívneho financovania z prostriedkov EÚ.

- (30) V súlade s *nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2018/1046*²⁶ (nariadenie o rozpočtových pravidlách), nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 883/2013²⁷, nariadením Rady (Euratom, ES) č. 2988/95²⁸, nariadením Rady (Euratom, ES) č. 2185/96²⁹ a nariadením Rady (EÚ) 2017/1939³⁰ majú byť finančné záujmy Únie chránené primeranými opatreniami vrátane prevencie, zisťovania, nápravy a vyšetrovania nezrovnalostí *vrátane* podvodov, vymáhania stratených, nesprávne vyplatených alebo nesprávne použitých finančných prostriedkov a prípadne ukladania administratívnych sankcií. Konkrétne môže Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF) vykonávať v súlade s nariadením (EÚ, Euratom) č. 883/2013 a nariadením (Euratom, ES) č. 2185/96 *administratívne* vyšetrovania vrátane kontrol a inšpekcií na mieste s cieľom zistiť, či nedošlo k podvodu, korupcii alebo akémukoľvek inému protiprávnemu konaniu poškodzujúcemu finančné záujmy Únie.

²⁶ *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2018/1046 z 18. júla 2018 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Únie, o zmene nariadení (EÚ) č. 1296/2013, (EÚ) č. 1301/2013, (EÚ) č. 1303/2013, (EÚ) č. 1304/2013, (EÚ) č. 1309/2013, (EÚ) č. 1316/2013, (EÚ) č. 223/2014, (EÚ) č. 283/2014 a rozhodnutia č. 541/2014/EÚ a o zrušení nariadenia (EÚ, Euratom) č. 966/2012 (Ú. v. EÚ L 193, 30.7.2018, s. 1).*

²⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 883/2013 z 11. septembra 2013 o vyšetrovaniach vykonávaných Európskym úradom pre boj proti podvodom (OLAF) a ktorým sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1073/1999 a nariadenie Rady (Euratom) č. 1074/1999 (Ú. v. EÚ L 248, 18.09.2013, s. 1).

²⁸ Nariadenie Rady (ES, Euratom) č. 2988/95 z 18. decembra 1995 o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev (Ú. v. ES L 312, 23.12.1995, s. 1).

²⁹ Nariadenie Rady (EURATOM, ES) č. 2185/96 z 11. novembra 1996 o kontrolách a inšpekciách na mieste, vykonávaných Komisiou s cieľom ochrany finančných záujmov Európskych spoločenstiev pred spreneverou a inými podvodmi (Ú. v. ES L 292, 15.11.1996, s. 2).

³⁰ [Celý názov a informácie o Ú. v. EÚ L].

Európska prokuratúra môže v súlade s nariadením (EÚ) 2017/1939 vyšetrovať a stíhať **restné činy poškodzujúce finančné záujmy Únie**, ako sa stanovuje v smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371³¹. V súlade s nariadením o rozpočtových pravidlách má každá osoba alebo každý subjekt, ktorý prijíma finančné prostriedky Únie, v plnej miere spolupracovať pri ochrane finančných záujmov Únie, a Komisii, úradu OLAF, Európskej prokuratúre – **v prípade členských štátov, ktoré sa zúčastňujú na posilnenej spolupráci podľa nariadenia (EÚ) 2017/1939** – a Európskemu dvoru audítorov ECA poskytnúť nevyhnutné práva a prístup a zabezpečiť, aby im všetky tretie strany zúčastnené na implementácii finančných prostriedkov Únie poskytli zodpovedajúce práva.

- (31) Druhy financovania a spôsoby plnenia uvedené v tomto nariadení sa zvolia na základe ich schopnosti plniť špecifické ciele akcií a dosahovať výsledky, zohľadňujúc najmä náklady na kontroly, administratívnu záťaž a očakávané riziko nesúlady. V prípade grantov to zahŕňa zváženie využitia jednorazových platieb, paušálnych sadziieb a stupníc jednotkových nákladov. **Komisia by mala zaručiť, aby bolo vykonávanie ľahko zrozumiteľné a mala by presadzovať skutočné zjednodušenie pre nositeľov projektov.**
- (32) Politické ciele programu **LIFE** by sa **v relevantných prípadoch** mali dosahovať aj prostredníctvom finančných nástrojov a rozpočtovej záruky v rámci Programu InvestEU vrátane pridelenej sumy z programu **LIFE** uvedenej vo viacročných pracovných programoch v rámci programu **LIFE**.
- (33) Podľa článku 94 rozhodnutia Rady 2013/755/EÚ³² subjekty usadené v zámorských krajinách a na zámorských územiach sú oprávnené získať financovanie v súlade s pravidlami a cieľmi programu **LIFE** a prípadnými dojednaniami uplatniteľnými na členský štát, s ktorým je daná zámorská krajina alebo územie spojené. Účasť týchto subjektov na programe **LIFE** by sa mala viazať primárne na projekty podprogramu Príroda a biodiverzita.

³¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie, prostredníctvom trestného práva (Ú. v. EÚ L 198, 28.7.2017, s. 29).

³² Rozhodnutie Rady 2013/755/EÚ z 25. novembra 2013 o pridružení zámorských krajín a území k Európskej únii („rozhodnutie o pridružení zámoria“) (Ú. v. EÚ L 344, 19.12.2013, s. 1).

- (34) Do programu LIFE by sa mali mať možnosť zapojiť aj tretie krajiny v súlade s dohodami medzi Úniou a danými krajinami za konkrétnych dohodnutých podmienok týkajúcich sa ich účasti.
- (35) Tretie krajiny, ktoré sú členmi Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP), sa môžu zapojiť do programov Únie v rámci spolupráce na základe dohody o EHP, ktorá umožňuje implementáciu týchto programov na základe rozhodnutia podľa danej dohody. Tretie krajiny sa môžu do programu zapojiť aj na základe iných právnych nástrojov. Súčasťou tohto nariadenia by malo byť osobitné ustanovenie, na základe ktorého zodpovedný povoľujúci úradník, Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF) a Európsky dvor audítorov získajú nevyhnutné práva a prístup na vykonávanie svojich právomocí.
- (36) V zmysle bodov 22 a 23 Medziinštitucionálnej dohody z 13. apríla 2016 o lepšej tvorbe práva je program **LIFE** potrebné hodnotiť na základe informácií zozbieraných prostredníctvom osobitných požiadaviek na monitorovanie a zároveň sa vyhnúť prílišnej regulácii a administratívne mu zaťaženiu, a to najmä na strane členských štátov. Tieto požiadavky môžu v prípade potreby zahŕňať aj merateľné ukazovatele ako základ na hodnotenie účinkov programu **LIFE** v praxi. Celkový účinok programu **LIFE** vyplynie z nepriamych, dlhodobých a ťažko merateľných príspevkov zameraných na dosiahnutie plného rozsahu cieľov Únie v oblasti životného prostredia a klímy. Na účely monitorovania programu **LIFE** by sa priame ukazovatele výstupov a požiadaviek týkajúcich sa sledovania stanovených týmto nariadením mali doplniť zoskupením osobitných ukazovateľov na úrovni projektov, ktoré budú opísané vo **viacročných** pracovných programoch alebo vo výzvach na predkladanie návrhov týkajúcich sa okrem iného aj sústavy Natura 2000 a emisií určitých látok znečisťujúcich ovzdušie.
- (36a) *S cieľom zabezpečiť jednotné podmienky vykonávania tohto nariadenia v súvislosti s prijímaním viacročných pracovných programov by sa mali na Komisiu preniesť vykonávacie právomoci. Uvedené právomoci by sa mali vykonávať v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 182/2011³³. Ak výbor pre***

³³ **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 182/2011 zo 16. februára 2011, ktorým sa ustanovujú pravidlá a všeobecné zásady mechanizmu, na základe ktorého členské štáty kontrolujú vykonávanie vykonávacích právomocí Komisie (Ú. v. EÚ L 55, 28.2.2011, s. 13).**

program LIFE nevydá k návrhu vykonávacieho aktu stanovisko, Komisia by v súlade s článkom 5 ods. 4 druhým pododsekom nariadenia (EÚ) č. 182/2011 návrh tohto vykonávacieho aktu nemala prijať.

- (37) *S cieľom zabezpečiť, aby podpora z programu LIFE a jeho vykonávanie boli v súlade s politikami a prioritami Únie by sa na Komisiu mala delegovať* právomoc v súlade s článkom 290 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, *a to s cieľom zmeniť ukazovatele alebo doplniť toto nariadenie v súvislosti s ukazovateľmi, ako aj na zriadenie monitorovacieho a hodnotiaceho rámca.* Je osobitne dôležité, aby Komisia počas prípravných prác uskutočnila príslušné konzultácie, a to aj na úrovni expertov, a aby tieto konzultácie vykonávala v súlade so zásadami stanovenými v Medziinštitucionálnej dohode z 13. apríla 2016 o lepšej tvorbe práva. Predovšetkým v záujme rovnakého zastúpenia pri príprave delegovaných aktov sa všetky dokumenty doručujú Európskemu parlamentu a Rade v rovnakom čase ako odborníkom z členských štátov a odborníci Európskeho parlamentu a Rady majú systematický prístup na zasadnutia expertných skupín Komisie, ktoré sa zaoberajú prípravou delegovaných aktov.
- (38) Keďže ciele tohto nariadenia, a to prispievanie k *vysokoj úrovni ochrany životného prostredia a ambicióznym klimatickým opatreniam s dobrým riadením a prístupom založeným na zapojení viacerých zainteresovaných subjektov,* k trvalo udržateľnému rozvoju na základe a k dosahovaniu cieľov príslušných právnych predpisov, stratégií a plánov alebo medzinárodných záväzkov Únie v oblasti životného prostredia, *biodiverzity,* klímy, *obehového hospodárstva,* ako aj relevantných právnych predpisov, stratégií, plánov a medzinárodných záväzkov Únie v oblasti *obnoviteľných zdrojov energie a energetickej účinnosti,* nie je možné uspokojivo dosiahnuť na úrovni jednotlivých členských štátov, ale z dôvodu rozsahu a dôsledkov tohto nariadenia ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni Únie, môže Únia prijať opatrenia v súlade so zásadou subsidiarity podľa článku 5 Zmluvy o Európskej únii. V súlade so zásadou proporcionality podľa uvedeného článku toto nariadenie neprekračuje rámec nevyhnutný na dosiahnutie týchto cieľov.
- (39) Nariadenie (EÚ) č. 1293/2013 by sa preto malo zrušiť,

PRIJALI TOTO NARIADENIE:

KAPITOLA I

VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

Článok 1

Predmet úpravy

Týmto nariadením sa stanovuje Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE) (ďalej len „program *LIFE*“).

Stanovujú sa v ňom ciele programu *LIFE*, rozpočet na obdobie 2021 – 2027, formy financovania z prostriedkov Únie a pravidlá poskytovania takéhoto financovania.

Článok 2

Vymedzenie pojmov

Na účely tohto nariadenia sa uplatňujú tieto vymedzenia pojmov:

- (1) „strategické projekty v oblasti ochrany prírody“ sú projekty, ktorými sa podporuje dosiahnutie cieľov Únie v oblasti ochrany prírody a biodiverzity implementáciou ucelených akčných programov v členských štátoch s cieľom začleniť tieto ciele a priority do ďalších politík a finančných nástrojov, a to aj prostredníctvom koordinovaného vykonávania prioritných akčných rámcov, ktoré boli vytvorené podľa smernice 92/43/EHS;
- (2) „strategické integrované projekty“ sú projekty, ktorými sa na regionálnej, multiregionálnej, národnej alebo nadnárodnej úrovni vykonávajú stratégie alebo akčné plány v oblasti životného prostredia alebo klímy vypracované orgánmi členských štátov a vyžadované konkrétnymi právnymi predpismi alebo politikami Únie v oblasti životného prostredia a klímy alebo relevantnými právnymi predpismi alebo politikami Únie v oblasti **energetiky**, pričom sa nimi zabezpečuje zapájanie zainteresovaných strán a podporuje sa koordinácia aspoň s jedným ďalším únijným, národným alebo súkromným zdrojom financovania a mobilizácia týchto zdrojov financovania;
- (3) „projekty technickej pomoci“ sú projekty, ktorými sa podporuje budovanie kapacít na zúčastňovanie sa na štandardných akčných projektoch, príprava **strategických projektov v oblasti ochrany prírody** a strategických integrovaných projektov, príprava na sprístupnenie ďalších finančných nástrojov Únie, alebo iné opatrenia

potrebné na prípravu rozvíjania alebo reprodukcie výsledkov iných projektov financovaných v rámci programu *LIFE*, jeho predchodcov alebo ďalších programov Únie, na dosiahnutie cieľov stanovených v článku 3. ***Takéto projekty tiež môžu zahŕňať budovanie kapacít súvisiace s činnosťami orgánov členských štátov zameranými na účinnú účasť na programe LIFE;***

- (4) „štandardné akčné projekty“ sú projekty iné ako strategické integrované projekty, strategické projekty v oblasti ochrany prírody alebo projekty technickej pomoci, ktorými sa sledujú konkrétne ciele programu LIFE stanovené v článku 3 ods. 2;
- (5) „operácie kombinovaného financovania“ sú opatrenia podporované z rozpočtu Únie vrátane opatrení v rámci mechanizmov kombinovaného financovania podľa článku 2 ods. 6 nariadenia (EÚ, Euratom) 2018/... (ďalej len „nariadenie o rozpočtových pravidlách“), ktoré kombinujú nespltné formy podpory a/alebo finančné nástroje z rozpočtu Únie so splatnými formami podpory od rozvojových alebo iných verejných finančných inštitúcií, ako aj od komerčných finančných inštitúcií a investorov;
- (6) „právny subjekt“ je každá fyzická alebo právnická osoba zriadená a uznaná ako taká podľa vnútroštátneho práva, práva Únie alebo medzinárodného práva, ktorá má právnu subjektivitu a ktorá, konajúc vo svojom mene, môže vykonávať práva a podliehať povinnostiam, alebo subjekt bez právnej subjektivity v súlade s článkom 190 ods. 2 písm. c) nariadenia o rozpočtových pravidlách.

Článok 3

Ciele programu

1. Všeobecným cieľom programu *LIFE* je prispievať k prechodu na ***udržateľné, obehové, energeticky efektívne hospodárstvo založené na energii z obnoviteľných zdrojov, ktoré je klimaticky neutrálne a odolné proti zmene klímy, v snahe chrániť, obnovovať a zlepšovať kvalitu životného prostredia vrátane vzduchu, vody a pôdy, a zastaviť a zvrátiť stratu biodiverzity, ako aj bojovať proti degradácii ekosystémov vrátane opatrení na riadenie siete Natura 2000, čím sa prispeje k udržateľnému rozvoju. Z programu LIFE sa podporuje aj vykonávanie všeobecných akčných programov prijatých v súlade s článkom 192 ods. 3 ZFEÚ.***
2. Program *LIFE* má tieto špecifické ciele:

- a) vyvíjať, demonštrovať a propagovať inovatívne techniky, *spôsoby* a prístupy na dosiahnutie cieľov právnych predpisov a politiky Únie v oblasti životného prostredia *vrátane ochrany prírody a biodiverzity, ako aj v oblasti* ochrany klímy vrátane prechodu na energiu z *obnoviteľných zdrojov a väčšej energetickej efektívnosti*, a prispievať *k úrovni poznatkov* a uplatňovaniu najlepších postupov, *najmä postupov* týkajúcich sa ochrany prírody a biodiverzity, *a to aj podporou siete Natura 2000*;
- b) podporovať tvorbu, vykonávanie, monitorovanie a presadzovanie príslušných právnych predpisov a politiky Únie *zameraných na životné prostredie vrátane prírody a biodiverzity alebo ochranu klímy a prechod na energiu z obnoviteľných zdrojov alebo zvýšenie energetickej efektívnosti, a to aj zlepšením* riadenia *na všetkých úrovniach, najmä* posilnením kapacít verejných a súkromných aktérov a zapojením občianskej spoločnosti;
- c) urýchliť zavádzanie úspešných technických a koncepčných riešení vo veľkom rozsahu s cieľom vykonávať príslušné právne predpisy a politiky Únie *zamerané na životné prostredie vrátane prírody a biodiverzity alebo na ochranu klímy a prechod na energiu z obnoviteľných zdrojov či zvýšenie energetickej efektívnosti, a to* reprodukciou výsledkov, začlenením súvisiacich cieľov do ďalších politík a do postupov verejného a súkromného sektora, mobilizáciou investícií a zlepšením prístupu k finančným prostriedkom.

Článok 4

Štruktúra ■

Program **LIFE** má takúto štruktúru:

- (1) oblasť Životné prostredie, ktorá zahŕňa:
 - a) podprogram Príroda a biodiverzita,
 - b) podprogram Obehové hospodárstvo a kvalita života,
- (2) oblasť Opatrenia v oblasti klímy, ktorá zahŕňa:
 - a) podprogram Zmiernenie zmeny klímy a adaptácia na zmenu klímy,
 - b) podprogram Prechod na čistú energiu.

Článok 5

Rozpočet

1. Finančné krytie na implementáciu programu na roky 2021 až 2027 predstavuje sumu **6 442 000 000 v cenách z roku 2018 (7 272 000 000 EUR v bežných cenách)**.
2. Orientačné rozdelenie sumy uvedenej v odseku 1 je takéto:
 - a) **4 715 000 000 v cenách z roku 2018 (5 322 000 000 EUR v bežných cenách, čo predstavuje 73,2 % celkových finančných prostriedkov programu)** určených na oblasť Životné prostredie, z ktorých je
 - (1) **2 829 000 000 EUR v cenách z roku 2018 (3 261 420 000 EUR v bežných cenách, čo predstavuje 44,9 % celkových finančných prostriedkov programu)** určených na podprogram Príroda a biodiverzita a
 - (2) **1 886 000 000 in 2018 EUR v cenách z roku 2018 (2 060 580 000 EUR v bežných cenách, čo predstavuje 28,3 % celkových finančných prostriedkov programu)** určených na podprogram Obehové hospodárstvo a kvalita života;
 - b) 1 950 000 000 EUR na oblasť Opatrenia v oblasti klímy, z ktorých je
 - (1) 950 000 000 EUR určených na podprogram Zmiernenie zmeny klímy a adaptácia na zmenu klímy a
 - (2) 1 000 000 000 určených na podprogram Prechod na čistú energiu.
3. Sumami uvedenými v bodoch 1 a 2 nie sú dotknuté ustanovenia o flexibilitě, ktoré sú uvedené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) ...³⁴ [nové nariadenie o viacročnom finančnom rámci] a v nariadení o rozpočtových pravidlách.
 - 3a. **Bez ohľadu na odsek 2 sa aspoň 60 % rozpočtových zdrojov pridelených na projekty, ktoré sa podporujú prostredníctvom grantov na akciu v oblasti Životné prostredie, uvedenej v ods. 2 písm. a), vyčlení na granty na projekty na podporu podprogramu Príroda a biodiverzita uvedeného v ods. 2, písm. a) bode i).**

4. **Z programu LIFE sa môžu financovať činnosti Komisie zamerané** na technickú a administratívnu pomoc pri implementácii programu *LIFE*, ako sú prípravné, monitorovacie, kontrolné, audítorské a hodnotiace činnosti vrátane systémov informačných technológií na úrovni inštitúcií **a činností v rámci siete na podporu národných kontaktných miest programu LIFE vrátane odbornej prípravy, činností zameraných na vzájomné učenie a podujatí určených na výmenu skúseností.**
5. Z programu LIFE sa môžu financovať činnosti vykonávané Komisiou na podporu prípravy, vykonávania a uplatňovania politík a právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia, klímy alebo relevantných právnych predpisov a politík v oblasti **energie** na účely dosiahnutia cieľov stanovených v článku 3. Medzi tieto činnosti môžu patriť:
- a) informovanie a komunikácia vrátane kampaní na zvyšovanie informovanosti. Finančné zdroje pridelené na komunikačné činnosti podľa tohto nariadenia zahŕňajú aj inštitucionálnu komunikáciu o politických prioritách Únie, ako aj o stave vykonávania a transpozície právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia, klímy alebo príslušných právnych predpisov v oblasti **energie**;
 - b) štúdie, prieskumy, modelovanie a vytváranie scenárov;
 - c) príprava, implementácia, monitorovanie, kontrola a hodnotenie **politík, programov a právnych predpisov, ako aj hodnotenie a analýza projektov, ktoré nie sú financované v rámci programu LIFE, ak slúžia na účely cieľov stanovených v článku 3;**
 - d) workshopy, konferencie a stretnutia;
 - e) vytváranie sietí a platforiem na výmenu najlepších postupov;
 - f) iné činnosti, **napríklad ceny.**

Článok 6

Tretie krajiny pridružené k programu *LIFE*

1. **Za predpokladu úplného dodržiavania všetkých pravidiel a predpisov programu sa doň** môžu zapojiť tieto tretie krajiny:

- a) členovia Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO), ktorí sú členmi Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP), v súlade s podmienkami stanovenými v Dohode o EHP;
- b) prístupujúce krajiny, kandidátske krajiny a potenciálne kandidátske krajiny v súlade so všeobecnými zásadami a všeobecnými podmienkami účasti týchto krajín na programoch Únie stanovenými v príslušných rámcových dohodách a rozhodnutiach Rady pre pridruženie alebo v podobných dohodách a v súlade s osobitnými podmienkami stanovenými v dohodách medzi Úniou a týmito krajinami;
- c) krajiny, na ktoré sa vzťahuje európska susedská politika, v súlade so všeobecnými zásadami a všeobecnými podmienkami účasti týchto krajín na programoch Únie stanovenými v príslušných rámcových dohodách a rozhodnutiach Rady pre pridruženie alebo v podobných dohodách a v súlade s osobitnými podmienkami stanovenými v dohodách medzi Úniou a týmito krajinami;
- d) iné tretie krajiny v súlade s podmienkami stanovenými v osobitnej dohode vzťahujúcej sa na účasť príslušnej tretej krajiny na akomkoľvek programe Únie, ak sa touto dohodou

- zabezpečuje spravodlivú rovnováhu, pokiaľ ide o príspevky a výhody tretej krajiny zúčastňujúcej sa na programoch Únie,
- stanovujú podmienky účasti na programoch vrátane výpočtu finančných príspevkov na jednotlivé programy a ich administratívnych nákladov. Tieto príspevky predstavujú pripísané príjmy v súlade s článkom [21 ods. 5] nariadenia o rozpočtových pravidlách,
- neudeľuje tretej krajine rozhodovacia právomoc v súvislosti s dotknutým programom,
- zaručujú práva Únie na zabezpečenie riadneho finančného riadenia a na ochranu jej finančných záujmov.

2. Ak sa rozhodnutím v zmysle medzinárodnej dohody alebo prostredníctvom akéhokoľvek iného právneho nástroja zapojí do programu tretia krajina, táto tretia krajina udelí zodpovednému povoľujúcemu úradníkovi, Európskemu úradu pre boj proti podvodom (OLAF) a Európskemu dvoru audítorov nevyhnutné práva a prístup na komplexné vykonávanie ich právomocí. V prípade úradu OLAF takéto práva zahŕňajú právo vykonávať vyšetrovanie vrátane kontrol a inšpekcií na mieste v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 883/2013 o vyšetrovaniach vykonávaných Európskym úradom pre boj proti podvodom (OLAF).

Článok 6a

Medzinárodná spolupráca

V priebehu vykonávania programu LIFE je možná spolupráca s príslušnými medzinárodnými organizáciami a s ich inštitúciami a orgánmi, ak je to potrebné na účely dosiahnutia všeobecných cieľov stanovených v článku 3.

Článok 7

Synergie s ostatnými programami Únie

Komisia uľahčuje jednotné vykonávanie programu LIFE a Komisia a členské štáty uľahčujú súdržnosť a koordináciu s Európskym fondom regionálneho rozvoja, Európskym sociálnym fondom, Kohéznym fondom, Európskym poľnohospodárskym fondom pre rozvoj vidieka a Európskym námorným a rybárskym fondom, programom Európsky horizont, Nástrojom na prepájanie Európy a Programom InvestEU s cieľom vytvoriť synergie, najmä pokiaľ ide o strategické projekty v oblasti ochrany prírody a strategické integrované projekty, a podporiť využívanie a reprodukciu riešení vyvinutých v rámci programu LIFE. Komisia a členské štáty zabezpečujú doplnkovosť na všetkých úrovniach.

Článok 8

Implementácia a formy financovania z prostriedkov Únie

1. ***Komisia implementuje program LIFE*** v rámci priameho riadenia v súlade s nariadením o rozpočtových pravidlách alebo v rámci nepriameho riadenia so subjektmi uvedenými v článku [61 ods. 1 písm. c)] nariadenia o rozpočtových pravidlách.
2. Z programu ***LIFE*** sa môžu poskytovať finančné prostriedky v ktorejkoľvek forme stanovenej v nariadení o rozpočtových pravidlách, a to najmä vo forme grantov, cien

a verejného obstarávania. Takisto sa z neho môžu poskytovať finančné prostriedky vo forme finančných nástrojov v rámci operácií kombinovaného financovania.

- 2a.** *Najmenej 85 % rozpočtu programu LIFE sa pridelí na granty uvedené v článku 10 ods. 2 a ods. 5, na projekty financované inými formami financovania v rozsahu stanovenom v rámci viacročného pracovného programu alebo v prípade potreby a v rozsahu stanovenom v rámci viacročného pracovného programu uvedeného v článku 17 na finančné nástroje vo forme operácií kombinovaného financovania, ako sa uvádza v článku 8 ods. 2. Komisia zabezpečí, aby boli projekty financované z iných foriem financovania plne v súlade s cieľmi stanovenými v článku 3 tohto nariadenia. Maximálna suma pridelená na granty podľa článku 10 ods. 3b je 15 miliónov EUR.*
- 2b.** *Maximálne miery spolufinancovania oprávnených akcií uvedených v článku 10 ods. 2 písm. a), b), c) a d) dosahujú výšku až 60 % oprávnených nákladov a 75 % v prípade projektov financovaných v rámci podprogramu Príroda a biodiverzita, najmä tých, ktoré sa týkajú prioritných biotopov alebo druhov na účely vykonávania smernice 92/43/EHS, alebo druhov vtákov, ktoré Výbor pre prispôbenie sa technickému a vedeckému pokroku zriadený podľa článku 16 smernice 2009/147/ES považuje za prioritu financovania, pokiaľ to je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa ochrany prírody. V prípade akcií uvedených v článku 10 ods. 5 je maximálna miera spolufinancovania Únie vo výške 70 % celkových oprávnených nákladov. Bez toho, aby boli dotknuté relevantné a stanovené maximálne miery spolufinancovania sa osobitné sadzby bližšie špecifikujú vo viacročnom pracovnom programe uvedenom v článku 17. Tieto miery sa môžu upraviť v súlade s požiadavkami každého podprogramu, druhu projektu alebo grantu.*
- V prípade projektov opísaných v článku 10 ods. 3b nepresiahne maximálna miera spolufinancovania 95 % oprávnených nákladov na projekty počas prvého viacročného pracovného programu; v druhom viacročnom pracovnom programe a na základe potvrdenia v tomto pracovnom programe je miera spolufinancovania 75 % oprávnených nákladov.*
- 2c.** *Kvalita je kritérium, ktorým sa riadi proces hodnotenia projektov a udeľovania podpory v rámci programu LIFE. Komisia sa usiluje o účinné geografické pokrytie*

v celej Únii založené na kvalite, a to aj podporou členských štátov pri zvyšovaní kvality projektov prostredníctvom budovania kapacít.

KAPITOLA II OPRÁVNENOSŤ

Článok 9

Granty

Granty v rámci programu *LIFE* sa udeľujú a riadia v súlade s hlavou VIII nariadenia o rozpočtových pravidlách.

Článok 10

Oprávnené akcie

1. Na financovanie sú oprávnené len akcie, ktorými sa vykonávajú ciele uvedené v článku 3.
2. Grantmi sa môžu financovať tieto druhy akcií:
 - a) strategické projekty v oblasti ochrany prírody v rámci podprogramov uvedených v článku 4 ods. 1 písm. a);
 - b) strategické integrované projekty v rámci podprogramov uvedených v článku 4 ods. 1 písm. b) a článku 4 ods. 2 písm. a) a b);
 - c) projekty technickej pomoci;
 - d) štandardné akčné projekty;
 - e) ďalšie akcie potrebné na účely dosiahnutia všeobecného cieľa stanoveného v článku 3 ods. 1 ***vrátane koordinačných a podporných akcií zameraných na budovanie kapacít, šírenie informácií a znalostí a zvyšovanie informovanosti s cieľom podporiť prechod na energiu z obnoviteľných zdrojov a vyššiu energetickú efektívnosť.***
3. V projektoch v rámci podprogramu Príroda a biodiverzita týkajúcich sa riadenia, obnovy a monitorovania lokalít sústavy Natura 2000 v súlade so smernicami 92/43/EHS a 2009/147/ES sa ***zohľadňujú priority uvedené v národných a regionálnych plánoch, stratégiách a politikách v oblasti ochrany prírody a biodiverzity, a to vrátane prioritných akčných rámcov stanovených v zmysle smernice č. 92/43/EHS.***

3a. *Projekty technickej pomoci na budovanie kapacít súvisiace s činnosťami orgánov členských štátov zamerané na zlepšenie účinnej účasti na programe LIFE podporujú činnosti týchto členských štátov s nízkou účinnou účasťou s cieľom zlepšiť služby národných kontaktných miest v celej EÚ a zvýšiť celkovú kvalitu predkladaných návrhov.*

4. Grantmi sa môžu financovať činnosti mimo **členského štátu alebo zámorskej krajiny alebo územia spojeného nimi**, ak sa takýmto projektom dosahujú ciele Únie v oblasti životného prostredia a klímy a ak sú činnosti mimo Únie potrebné na zabezpečenie účinnosti zásahov uskutočnených na území členských štátov **alebo zámorskej krajiny či územia alebo na podporu medzinárodných dohôd, ktorých je Únia zmluvnou stranou.**

5. Grantmi na prevádzku sa podporuje fungovanie neziskových subjektov, ktoré prispievajú k tvorbe, **implementácii** a presadzovaniu právnych predpisov a politiky Únie a ktoré pôsobia najmä v oblasti životného prostredia alebo ochrany klímy vrátane prechodu na energiu z obnoviteľných zdrojov, **a to v súlade s cieľmi programu LIFE uvedenými v článku 3.**

Článok 11

Oprávnené subjekty

1. Okrem kritérií stanovených v článku [197] nariadenia o rozpočtových pravidlách sa uplatňujú kritériá oprávnenosti uvedené v odsekoch 2 až 3.
2. Oprávnené sú tieto subjekty:
 - a) právne subjekty usadené v jednej z týchto krajín alebo na jednom z týchto území:
 - (1) členský štát alebo zámorská krajina alebo zámorské územie s ním spojené;
 - (2) tretia krajina pridružená k programu **LIFE**;
 - (3) iné tretie krajiny uvedené **vo viacročnom** pracovnom programe **uvedenom v článku 17**, podľa podmienok stanovených v odsekoch 4 až 6 **tohto článku**;

- b) akýkoľvek právny subjekt zriadený podľa práva Únie alebo akákoľvek medzinárodná organizácia.
3. Fyzické osoby nie sú oprávnené.
4. Právne subjekty usadené v tretej krajine, ktorá nie je pridružená k programu LIFE, sú výnimočne oprávnené na účasť, ak je to nevyhnutné na dosiahnutie cieľov danej akcie na účely zabezpečenia účinnosti zásahov uskutočnených v Únii.
5. Právne subjekty zapojené do konzorcií minimálne troch nezávislých subjektov, ktoré sú usadené v rôznych členských štátoch alebo v zámorských krajinách alebo na zámorských územiach spojených s týmito štátmi alebo tretími krajinami pridruženými k programu LIFE alebo v iných tretích krajinách, sú oprávnené.
6. Právne subjekty usadené v tretej krajine, ktorá nie je pridružená k programu LIFE, by v zásade mali niesť náklady na svoju účasť.
- 6a. *S cieľom zabezpečiť účinné využívanie finančných prostriedkov programu a efektívnu účasť právnych subjektov uvedených v odseku 4 je Komisia oprávnená prijímať delegované akty v súlade s článkom 21 na doplnenie tohto článku, a to stanovením rozsahu, v rámci ktorého účasť týchto právnych subjektov v rámci politiky v oblasti životného prostredia a klímy vykonávanej Úniou stačí na to, aby sa považovali za oprávnené na účasť na programe.***

Článok 12

Priame udelenie

Bez toho, aby bol dotknutý článok [188] nariadenia o rozpočtových pravidlách, sa granty môžu orgánom uvedeným v prílohe I udeliť bez výzvy na predkladanie návrhov.

Článok 13

Špecifikácia kritérií na vyhodnotenie návrhov

Komisia vo viacročnom pracovnom programe uvedenom v článku 17 stanovuje kritériá na vyhodnotenie návrhov a výzvy na predkladanie návrhov, pričom sa do úvahy berú tieto zásady:

- a) projekty financované v rámci programu ***LIFE sú v záujme Únie a výrazne prispievajú k dosiahnutiu všeobecných a špecifických cieľov programu LIFE uvedených v článku 3 a nesmú tieto ciele narúšať, a vždy, keď je to možné, sa prostredníctvom nich podporuje využívanie zeleného verejného obstarávania;***

- aa) **projekty zabezpečujú nákladovo efektívny prístup a sú technicky a finančne súdržné;**
- ab) **prednosť majú projekty s najvyšším potenciálnym vplyvom na dosiahnutie cieľov stanovených v článku 3;**
- b) projekty, ktoré poskytujú súvisiace prínosy a podporujú synergie medzi podprogramami uvedenými v článku 4 **získavajú pri hodnotení bonus;**
- c) projekty, ktoré majú najvyšší potenciál dosiahnuť, že ich verejný alebo súkromný sektor zreprodukuje a prevezme, alebo ktoré majú najvyšší potenciál zmobilizovania najväčších investícií alebo finančných zdrojov (urýchľovací potenciál), **získajú pri hodnotení bonus;**
- d) zabezpečí sa reprodukovateľnosť výsledkov štandardných akčných projektov;
- e) projekty, ktoré sú založené na výsledkoch iných projektov financovaných z programu LIFE, jeho predchodcov alebo iných finančných prostriedkov Únie, alebo ktoré tieto výsledky rozvíjajú, získavajú pri hodnotení bonus;
- f) tam, kde je to vhodné, sa kladie osobitný dôraz na projekty v zemepisných oblastiach, ktoré majú osobitné potreby alebo zraniteľné miesta, napríklad oblasti s osobitnými environmentálnymi problémami alebo prírodnými obmedzeniami, cezhraničné oblasti, **oblasti s vysokou prírodnou hodnotou** alebo najvzdialenejšie regióny.

Článok 14

Oprávnené náklady súvisiace s kúpou pozemkov

Okrem kritérií uvedených v článku [186] nariadenia o rozpočtových pravidlách sa za oprávnené náklady považujú náklady na kúpu pozemkov, ak sa dodržia tieto podmienky:

- a) danou kúpou sa prispeje k zlepšeniu, zachovaniu a obnoveniu integrity sústavy Natura 2000 zriadenej podľa článku 3 smernice 92/43/EHS, a to aj tým, že salepší prepojenie vytvorením spojitých a nespojitých biokoridorov alebo iných prvkov zelenej infraštruktúry;

- b) kúpa pozemku je jediným alebo nákladovo najefektívnejším spôsobom na dosiahnutie želaného výsledku, ktorým je ochrana;
- c) zakúpený pozemok je z dlhodobého hľadiska vyhradený na využívanie v súlade so špecifickými cieľmi programu *LIFE*;
- d) dotknutý členský štát prostredníctvom prevodu alebo iným spôsobom zabezpečí, aby bol tento pozemok dlhodobo určený na účely ochrany prírody.

Článok 15

Kumulatívne, doplnkové a kombinované financovanie

1. Na akciu, na ktorú sa poskytol príspevok v rámci iného programu Únie, možno takisto poskytnúť príspevok z programu *LIFE*, ak tieto príspevky nepokrývajú tie isté náklady **a ak sa touto akciou sledujú environmentálne alebo klimatické ciele stanovené v článku 3, a žiadne z týchto cieľov sa nenarúšajú**. Príspevok na akciu z jednotlivých programov Únie podlieha pravidlám týchto programov. Kumulatívne financovanie nesmie presiahnuť celkové oprávnené náklady na akciu a podporu z rôznych programov Únie možno vypočítať na pomernom základe v súlade s dokumentmi, v ktorých sa stanovujú podmienky podpory.
2. Akcie, ktoré dostali certifikáciu známky excelentnosti, alebo ktoré spĺňajú tieto kumulatívne porovnávacie podmienky:
 - a) boli posúdené vo výzve na predkladanie návrhov v rámci programu *LIFE*,
 - b) spĺňajú minimálne požiadavky na kvalitu danej výzvy na predkladanie návrhov,
 - c) nemôžu byť financované v rámci danej výzvy na predkladanie návrhov v dôsledku rozpočtových obmedzení,

môžu získať podporu z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Kohézneho fondu, Európskeho sociálneho fondu+ alebo Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka v súlade s článkom [67] ods. 5 nariadenia (EÚ) XX [všeobecné nariadenie] a článkom [8] nariadenia (EÚ) XX [financovanie, riadenie a monitorovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky], pokiaľ sú takéto akcie v súlade s cieľmi **a kritériami oprávnenosti** príslušného programu. Uplatňujú sa pravidlá fondu, z ktorého sa poskytuje podpora.

KAPITOLA III
OPERÁCIE KOMBINOVANÉHO FINANCOVANIA

Článok 16

Operácie kombinovaného financovania

Operácie kombinovaného financovania v rámci programu *LIFE* sa vykonávajú v súlade s *nariadením o Programe InvestEU* a hlavou X nariadenia o rozpočtových pravidlách s *náležitým ohľadom na požiadavky na udržateľnosť a transparentnosť*.

KAPITOLA IV
PROGRAMOVANIE, MONITOROVANIE, PODÁVANIE SPRÁV A HODNOTENIE

Článok 17

Viacročný pracovný program

1. *Komisia prijíma viacročné pracovné programy pre program LIFE prostredníctvom vykonávacích aktov. Tieto vykonávacie akty sa prijímú v súlade s postupom preskúmania stanoveným v článku 20a ods. 2.*
2. V každom viacročnom pracovnom programe sa v súlade s cieľmi stanovenými v článku 3 uvádzajú tieto údaje:
 - a) pridelenie finančných prostriedkov v rámci každého podprogramu medzi potreby daného podprogramu a medzi rôzne typy financovania, *ako aj maximálna celková suma pridelená na granty podľa článku 10 ods. 2 písm. a) a článku 10 ods. 2 písm. b);*
 - aa) *v prípade potreby maximálna celková suma finančných nástrojov pri operáciách kombinovaného financovania v rámci programu LIFE;*
 - ab) *maximálna celková suma grantov, ktoré sa majú prideliť orgánom uvedeným v prílohe I v súlade s článkom 12;*
 - b) témy projektov alebo osobitné potreby, na základe ktorých došlo k predbežnému prideleniu finančných prostriedkov na projekty uvedené v článku 10 ods. 2 písm. c) a d);

- c) *stratégie a plány, na ktoré sa zameriavajú strategické integrované projekty, v súvislosti s ktorými sa môže požiadať o financovanie projektov podľa článku 10 ods. 2 písm. b);*
 - d) *maximálne obdobie oprávnenosti na implementáciu projektu;*
 - da) *orientačné časové harmonogramy výziev na predkladanie návrhov na obdobie, na ktoré sa vzťahuje viacročný pracovný program;*
 - db) *technická metodika predkladania projektu a výberového konania pre projekty a kritériá na vyhodnotenie návrhov v súlade s prvkami uvedenými v článku 13;*
 - dc) *spresnenie miery spolufinancovania uvedené v článku 8 ods. 2b;*
 - dd) *maximálne miery spolufinancovania oprávnených akcií uvedených v článku 10 ods. 2 písm. e);*
 - de) *ak je to vhodné, podrobné pravidlá týkajúce sa uplatňovania kumulatívneho, doplnkového a kombinovaného financovania;*
 - df) *špecifikácia kritérií nízkej účinnej účasti, kritérií oprávnených činností a kritérií na vyhodnotenie návrhov v rámci projektov technickej pomoci na budovanie kapacít v súvislosti s činnosťou orgánov členských štátov pre účinnú účasť na programe LIFE.*
- 2a. *Prvý viacročný pracovný program trvá štyri roky a druhý viacročný pracovný program trvá tri roky.*
 - 2b. *V rámci viacročných pracovných programov Komisia zverejňuje výzvy na predkladanie návrhov na príslušné obdobie. Komisia zabezpečí, aby sa nevyužité finančné prostriedky v rámci danej výzvy na predkladanie návrhov prerozdělili medzi rôzne typy akcií uvedených v článku 10 ods. 2 v rámci rovnakej oblasti.*
 - 2c. *Komisia pri vypracúvaní viacročných pracovných programov zabezpečí konzultácie so zainteresovanými stranami.*

Článok 18

Monitorovanie a podávanie správ

1. **Komisia podáva správu** o pokroku programu *LIFE* pri dosahovaní cieľov stanovených v článku 3 **na základe ukazovateľov uvedených** v prílohe II.
2. S cieľom zabezpečiť účinné posúdenie pokroku programu *LIFE* pri dosahovaní jeho cieľov je Komisia splnomocnená prijímať delegované akty v súlade s článkom 21 s cieľom zmeniť prílohu II na účely preskúmania alebo doplnenia ukazovateľov, ak sa to považuje za potrebné, **a to aj na účely ich zosúladenia s ukazovateľmi stanovenými pre iné programy Únie a na doplnenie** ustanovení o vytvorení rámca monitorovania a hodnotenia do tohto nariadenia.
 - 2a. **Komisia je splnomocnená v súlade s článkom 21 prijímať delegované akty s cieľom vymedziť na základe prílohy II špecifické ukazovatele pre každý podprogram a typ projektov.**
3. **Komisia** zabezpečí, aby sa údaje na monitorovanie implementácie programu a výsledkov zbierali efektívne, účinne a včas. Na tento účel **a podľa príslušných metodík** sa príjemcom finančných prostriedkov Únie ukladajú primerané požiadavky na podávanie správ s cieľom umožniť zber agregovateľných výsledkov na úrovni projektov a ukazovateľov vplyvu zo všetkých relevantných špecifických cieľov politik v oblasti životného prostredia a klímy, a to aj cieľov týkajúcich sa sústavy Natura 2000 a emisií určitých látok znečisťujúcich ovzdušie vrátane CO₂.
4. Komisia pravidelne monitoruje začleňovanie cieľov v oblasti klímy a biodiverzity vrátane objemu výdavkov a podáva o tom správy. Prínos tohto nariadenia k cieľu venovať 25 % celkového rozpočtu na dosiahnutie cieľov v oblasti klímy sa sleduje prostredníctvom systému markerov Únie pre oblasť klímy. Výdavky súvisiace s biodiverzitou sa sledujú s použitím osobitného súboru markerov. Tieto metódy sledovania sa použijú na kvantifikovanie viazaných rozpočtových prostriedkov, ktoré majú prispieť k cieľom v oblasti klímy a biodiverzity v rámci viacročného finančného rámca na obdobie rokov 2021 – 2027 na primeranej úrovni rozčlenenia. Výdavky sa vykazujú ročne vo vyhlásení o rozpočte programu. Správy o prínose programu LIFE k cieľom Únie v oblasti klímy a biodiverzity sa podávajú pravidelne v kontexte hodnotení a výročnej správy.
5. Komisia posudzuje synergie medzi programom *LIFE* a ďalšími doplňujúcimi programami Únie, ako aj medzi jeho podprogramami.

Článok 19

Hodnotenie

1. Komisia vykonáva hodnotenia **■** včas, aby sa mohli využiť v rozhodovacom procese *s náležitým zohľadnením súdržnosti, synergii, pridanej hodnoty Únie a dlhodobej udržateľnosti, s využitím priorít Únie v oblasti klímy a životného prostredia.*
2. *Komisia vykonáva hodnotenie programu LIFE v polovici obdobia **■**, hneď ako sú k dispozícii dostatočné informácie o implementácii programu, najneskôr však 42 mesiacov po začatí implementácie programu LIFE, s využitím stanovených ukazovateľov výstupov a výsledkov v súlade s prílohou II.*

Hodnotenie zahŕňa prinajmenšom:

- a) *kvalitatívne a kvantitatívne aspekty vykonávania programu,*
- b) *efektívnosť využívania zdrojov,*
- c) *mieru, do akej boli dosiahnuté ciele všetkých opatrení, podľa možnosti s uvedením výsledkov a vplyvov,*
- d) *skutočný alebo očakávaný úspech projektov pri mobilizácii iných finančných prostriedkov Únie, najmä s ohľadom na výhody väčšej súdržnosti s inými nástrojmi financovania Únie,*
- e) *rozsah dosiahnutých synergii medzi jednotlivými cieľmi a jeho doplnkovosť s ostatnými relevantnými programami Únie,*
- f) *pridanú hodnotu Únie a dlhodobý vplyv programu LIFE s cieľom prijať rozhodnutie o predĺžení, úprave alebo pozastavení opatrení,*
- g) *mieru účasti zainteresovaných strán,*
- h) *kvantitatívnu a kvalitatívnu analýzu prínosu programu LIFE k stavu ochrany biotopov a druhov, ktoré sú uvedené v smerniciach 92/43/EHS a 2009/147/ES,*
- i) *analýzu geografického pokrytia v celej Únii, ako sa uvádza v článku 8 ods. 2 písm. c), a ak sa toto pokrytie nedosiahne, analýzu základných príčin.*

3. Na konci implementácie programu **LIFE**, najneskôr však štyri roky po uplynutí obdobia uvedeného v článku 1 druhom odseku, Komisia vykoná záverečné hodnotenie programu **LIFE**.
4. Komisia oznamuje závery týchto hodnotení spolu so svojimi pripomienkami Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskeho a sociálnemu výboru a Výboru regiónov **a Komisia výsledky hodnotení zverejňuje.**

KAPITOLA V PRECHODNÉ A ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Článok 20

Poskytovanie informácií, komunikácia a zverejňovanie

1. Prijemcovia finančných prostriedkov Únie priznávajú pôvod a zabezpečujú viditeľnosť finančných prostriedkov Únie (najmä pri propagácii projektov a ich výsledkov) tým, že poskytujú ucelené, účinné a primerané ciele informácie rôznym cieľovým skupinám vrátane médií a verejnosti. ***Na tento účel prijemcovia musia používať logo programu LIFE zobrazené v prílohe IIa alebo, ak to nie je možné, spomínať program LIFE vo všetkých komunikačných činnostiach a uvádzať ho na informačných tabuliach na strategických miestach, ktoré sú viditeľné pre verejnosť. Všetky predmety dlhodobej spotreby nadobudnuté v rámci programu LIFE sú označené logom programu LIFE, pokiaľ Komisia neurčila inak.***
2. Komisia vykonáva v súvislosti s programom **LIFE** a jeho akciami a výsledkami informačné a komunikačné činnosti. Finančné zdroje pridelené na program **LIFE** zároveň prispievajú k inštitucionálnej komunikácii o politických prioritách Únie, pokiaľ sa týkajú cieľov uvedených v článku 3.

Článok 20a

Postup výboru

1. ***Komisii pomáha Výbor pre program LIFE. Tento výbor je výborom v zmysle nariadenia (EÚ) č. 182/2011.***
2. ***Ak sa odkazuje na tento odsek, uplatňuje sa článok 5 nariadenia (EÚ) č. 182/2011.***

3. *Ak výbor nevydá žiadne stanovisko, Komisia neprijme návrh vykonávacieho aktu a uplatňuje sa článok 5 ods. 4 tretí pododsek nariadenia (EÚ) č. 182/2011.*
4. *Komisia každoročne podáva tomuto výboru správu o celkovom pokroku pri implementácii podprogramov a o konkrétnych akciách, okrem iného aj o operáciách kombinovaného financovania, ktoré sa realizujú prostredníctvom rozpočtových prostriedkov pridelených z programu LIFE.*

Článok 21

Vykonávanie delegovania právomoci

1. Komisii sa udeľuje právomoc prijímať delegované akty za podmienok stanovených v tomto článku.
2. Právomoc prijímať delegované akty podľa článku 18 ods. 2 **a ods. 2a** sa Komisii priznáva do 31. decembra 2028.
3. Delegovanie právomocí uvedené v článku 18 ods. 2a **a ods. 2a** môže Európsky parlament alebo Rada kedykoľvek zrušiť. Rozhodnutím o odvolaní sa ukončuje delegovanie právomoci, ktoré sa v ňom uvádza. Rozhodnutie nadobúda účinnosť dňom nasledujúcim po jeho uverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie alebo k neskoršiemu dátumu, ktorý je v ňom určený. Nie je ním dotknutá platnosť delegovaných aktov, ktoré už nadobudli účinnosť.
4. Komisia pred prijatím delegovaného aktu konzultuje s odborníkmi určenými jednotlivými členskými štátmi v súlade so zásadami stanovenými v Medziinštitucionálnej dohode z 13. apríla 2016 o lepšej tvorbe práva.
5. Komisia oznamuje delegovaný akt hneď po prijatí súčasne Európskemu parlamentu a Rade.
6. Delegovaný akt prijatý podľa článku 18 ods. 2 **a ods. 2a** nadobudne účinnosť, len ak Európsky parlament alebo Rada voči nemu nevzniesli námietku v lehote dvoch mesiacov odo dňa oznámenia uvedeného aktu Európskemu parlamentu a Rade alebo ak pred uplynutím uvedenej lehoty Európsky parlament a Rada informovali Komisiu o svojom rozhodnutí nevzniesť námietku. Na podnet Európskeho parlamentu alebo Rady sa táto lehota predĺži o dva mesiace.

Článok 22

Zrušenie

Nariadenie (EÚ) č. 1293/2013 sa zrušuje s účinnosťou od 1. januára 2021.

Článok 23

Prechodné ustanovenia

1. Toto nariadenie nemá až do ukončenia dotknutých akcií vplyv na ich pokračovanie ani zmenu podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 614/2007³⁵ a nariadenia (EÚ) č. 1293/2013, ktoré sa na tieto projekty aj naďalej vzťahujú až do ich ukončenia.
2. Z finančného krytia programu **LIFE** sa môžu uhrádzať aj výdavky na technickú a administratívnu pomoc potrebné na zabezpečenie prechodu medzi programom **LIFE** a opatreniami prijatými podľa nariadenia (ES) č. 614/2007 a nariadenia (EÚ) č. 1293/2013.
3. V prípade potreby možno do rozpočtu na obdobie po 31. decembri 2027 zahrnúť rozpočtové prostriedky na pokrytie výdavkov uvedených v článku 5 ods. 4, aby sa umožnilo riadenie projektov, ktoré sa neskončia do uvedeného dátumu.
4. Do finančných nástrojov zriadených v rámci [fondu InvestEU] možno investovať spätné toky prostriedkov z finančných nástrojov zriadených v zmysle nariadenia (EÚ) č. 1293/2013.
5. Rozpočtové prostriedky zodpovedajúce pripísaným príjmom, ktoré vyplývajú zo splatenia neoprávnene vyplatených súm podľa nariadenia (ES) č. 614/2007 alebo nariadenia (EÚ) č. 1293/2013, sa použijú na financovanie programu **LIFE** v súlade s článkom 21 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 966/2012³⁶.

Článok 24

³⁵ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 614/2007 z 23. mája 2007 o finančnom nástroji pre životné prostredie (LIFE+) (Ú. v. EÚ L 149, 9.6.2007, s. 1).

³⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 966/2012 z 25. októbra 2012 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Únie, a zrušení nariadenia Rady (ES, Euratom) č. 1605/2002 (Ú. v. EÚ L 298, 26.10.2012, s. 1).

Nadobudnutie účinnosti

Toto nariadenie nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jeho uverejnení v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

Toto nariadenie je záväzné v celom rozsahu a priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch.

V ...

*Za Európsky parlament
predseda*

*Za Radu
predseda*

PRÍLOHA I

Orgány, ktorým sa môžu granty udeľovať bez výzvy na predkladanie návrhov

1. Európska sieť pre implementáciu a vymáhanie environmentálneho práva (IMPEL);
2. Európska sieť prokurátorov pre životné prostredie (ENPE);
3. Fórum sudcov Európskej únie pre životné prostredie (EUFJE).

PRÍLOHA II

Ukazovatele

1. Ukazovatele výstupov
 - 1.1. Počet projektov, v rámci ktorých sa vyvíjajú, demonštrujú a propagujú inovatívne techniky a prístupy;
 - 1.2. Počet projektov, v rámci ktorých sa uplatňujú najlepšie postupy, pokiaľ ide o prírodu a biodiverzitu;
 - 1.3. Počet projektov zameraných na tvorbu, vykonávanie, monitorovanie a presadzovanie príslušných právnych predpisov a politik Únie;
 - 1.4. Počet projektov zameraných na zlepšovanie riadenia prostredníctvom posilňovania kapacít verejných a súkromných aktérov a zapojenia občianskej spoločnosti;
 - 1.5. Počet projektov ***vrátane strategických integrovaných a strategických projektov v oblasti ochrany prírody*** implementujúcich
 - kľúčové plány alebo stratégie;
 - akčné programy zamerané na začleňovanie podprogramu Príroda a biodiverzita.
2. Ukazovatele výsledkov
 - 2.1. Čistá zmena v oblasti životného prostredia a klímy na základe agregácie ukazovateľov na úrovni projektu, ktoré sa určia vo výzvach na predkladanie návrhov v rámci týchto podprogramov:
 - Príroda a biodiverzita;
 - Obehové hospodárstvo a kvalita života, ktorý sa vzťahuje aspoň na tieto aspekty:
 - Kvalita ovzdušia
 - Pôda
 - Voda

- Odpad
 - **Chemikálie**
 - **Hluk**
 - **Využívanie a efektívnosť zdrojov;**
- Zmiernenie zmeny klímy a adaptácia na zmenu klímy;
 - Prechod na čistú energiu.
- 2.2. Kumulatívne investície vyvolané projektmi alebo sprístupnené finančné prostriedky (v miliónoch EUR);
- 2.3. Počet organizácií, ktoré sú zapojené do projektov alebo prijímajú granty na prevádzku;
- 2.4. Podiel projektov, v rámci ktorých sa podarilo dosiahnuť urýchľovací účinok po dátume ukončenia projektu.

PRÍLOHA IIa

Logo programu

